

۹۱ / ۱۲ / ۲۴

جلسه ۸۲

صحیح و اعم

چهارشنبه

سال سوم

صحیح و اعم (۱۸)

پیشخوان

اشکال دوم حضرت امام به مرحوم آخوند

مقدمه نه

ما می گوئیم

تقریر مرحوم خوئی از کلام مرحوم نائینی (۱) + ما می گوئیم

تقریر مرحوم خوئی از کلام مرحوم نائینی (۲) + ما می گوئیم

تقریر مرحوم خوئی از کلام مرحوم نائینی (۳)

مقدمه ده : کلام مرحوم آخوند

طرح یک اشکال توسط مرحوم آخوند به تصور جامع توسط صحیحی ها

اشکالات حضرت امام به مرحوم آخوند

وجود ماهیات حقیقی در خارج، موجب **وجود عوارض** برای آن وجود است
چراکه وجود، واحد است و در عین وحدت، هم وجود جوهری و هم وجودات عرضی در آن جمع هستند

در **ماهیات اعتباری**، چیزی در خارج غیر از تحقق اجزاء نداریم
مجموع اجزاء هم جزء یک امر اعتباری چیز دیگری نیست

بعد از جعل یک امر اعتباری از کنار هم قرار گرفتن ده جزء :
می توانیم بگوییم ← هر یک، علت **قوام ماهیت اعتباری** است
و هنگام وجود در خارج بگوییم ← این ده جزء، **فرد ماهیت اعتباری** هستند
ولی هنگام وجود جزء یازدهم به همراه آن اجزاء ← آن **جزء یازدهم**، جزء **فرد ماهیت اعتباری نیست**

در صورت لحاظ یازده جزء به عنوان ماهیت اعتباری:
در این صورت: همه یازده جزء **اجزاء ماهیت دیگری** می شوند
و دیگر جزء یازدهم جزئی نیست که بگوییم جزء **فرد** است و جزء **ماهیت ده جزئی** نیست

اشکال دوم

اشکالات حضرت امام به مرحوم آخوند

حضرت امام با توجه به مبنای خویش در بحث صحیح و اعم،
تلاش دارند که جزء فرد را روی مبنای خودشان تصویر کنند

ما می
گوییم

وضع در الفاظ عبادات **عام** و موضوع له **عام** است
و متسالم است که **اشتراک لفظی** در لفظ صلوة، موجود **نمی باشد**.

مرحوم
آخوند

تصور قدر جامع توسط صحیحی ها و اعمی ها
باید هم صحیحی ها و هم اعمی ها، قدر جامعی را تصویر کنند که همان موضوع له الفاظ عبادات باشد و نمازهای خارجی، مصداق آن باشند

حتی اگر وضع عام، موضوع له خاص باشد هم باز حین الوضع تصور جامع لازم است

ما می
گوییم

لزوم قدر جامع در مقام وضع و در مقام استعمال طبق نظر مرحوم آخوند

و لذا اگر کسی صحیحی شد و قدر جامعی را برای صلوة صحیح لحاظ کرد اگر چنین کسی خواست لفظ صلوة را در اعم به طور مجازی استعمال کند باید بتواند قدر جامعی را برای صلوة اعم تصویر کند

ما می
گوییم

عدم امکان استعمال مجازی لفظ صلاة در اعم (بنابر نظر صحیحی ها) طبق نظر مرحوم آخوند

پس اگر مثل مرحوم آخوند، گفتیم بنابر اعم، نمی توان قدر جامعی را تصویر کرد. باید بپذیریم که نمی توانیم لفظ صلوة را در اعم حتی به طور مجازی استعمال کنیم

در مقابل مبنای مرحوم آخوند، **مرحوم نائینی** «لزوم تصویر جامع» را **قبول نکرده اند**

دلیل مرحوم نائینی :

ممکن است صلوة برای جامع بین نمازهای صحیح و یا جامع نمازهای صحیح و فاسد، وضع نشده باشد بلکه لفظ صلوة وضع شده باشد برای بالاترین مرتبه نماز که همه اجزاء و شرائط را با هم دارد

اگر به نمازهای مرتبه پائین تر و نمازهای فاسد «صلوة» گفته می شود، **استعمال مجازی** است.

احتمال اول : شباهت ظاهریه (تزیل)

مثل اینکه نماز ۵ جزئی شبیه نماز تام الأجزاء است

احتمال دوم : شباهت در اثر (مثلاً اجزاء و اسقاط امر)

مثل نماز غرقی که شبیه نماز کامل و تام نیست ولی همان اثر را دارد

عبارت است از شباهت ظاهریه

علاقه مجازیه بین نمازهای صحیح مرتبه پایین و نماز صحیح مرتبه بالا چیست؟

علاقه مجازیه بین نمازهای فاسد و نماز صحیح مرتبه بالا چیست؟

تقریر
مرحوم
خویی از
کلام
مرحوم
نائینی
(۱)

راه نجات مرحوم نائینی درباره مشکل «نماز غرقى فاسد» :

ایشان باید به سبک **مجاز از مجاز** قائل شود یعنی :

«نماز غرقى صحيح» ← هم اثر با نماز تام الاجزاء و الشرائط است ← مجازاً صلوة است

«نماز غرقى فاسد» ← شبیه نماز غرقى صحيح است ← مجازاً صلوة است

مرحوم نائینی ظاهراً تلاش دارند همین تقریر را مطرح کنند و آن را مسلک مجاز از مجاز ندانند.

اما سخن ایشان به نظر کامل نیست

راه حل مرحوم کاظمینی :

«صلوة غرقى صحيح» اصلاً صلوة نیست

ولى وقتى شارع آن را صلوة نامید، **وضع ثانوى** در صلوة پدید آمده است

پس صلوة غرقى فاسد شبیه «صلوة غرقى صحيح» است که وضع جدید داشته است

ما
می گوییم

صلوة برای **فرد تام** وضع شده است
و در افراد **صحيح** ديگر مجازاً استعمال می شود

نظر صحيحی ها

تقرير
مرحوم
خویی از
کلام

صلوة برای **فرد تام** وضع شده است
و در افراد ديگر چه **صحيح** و چه **فاسد** مجازاً استعمال می شود

نظر اعمی ها

مرحوم
نائینی
(۲)

عدم تفاوت بین اعمی و صحیحی در کلام مرحوم نائینی

چراکه اگر موضوع له فرد تام است، هر فردی غیر از آن - صحیحاً أم فاسداً - غیر موضوع له است و استعمال لفظ صلوة در آن مجازی است.

فرق صحیحی و اعمی در استعمال در صلاة فاسد

مرحوم نائینی بحث از «استعمال» را مطرح می‌کند و گویا می‌خواهد بفرماید صحیحی اصلاً لفظ صلوة را در فاسد استعمال نمی‌کند. و هو کما تری

جاری نشدن مبنای مرحوم نائینی، در قصر و اتمام
چراکه نماز قصر مرتبه پائین تر از نماز ۴ رکعتی نیست
و می فرماید: باید جامع بین نماز قصر و نماز اتمام تصویر کرد

مقدمه ده : امکان و امتناع تصویر قدر جامع

تصور قدر جامع توسط صحیحی ها

همه نمازهای صحیح یک **اثر واحد** دارند که کاشف از **علّت واحدی** است که همان جامع صحیحی است

تأثیر افراد صحیح به جهت قدر جامع

همه افراد صحیح اگر تأثیر می کنند و آن اثر واحد را پدید می آورند به سبب وجود آن قدر جامعی است که همه افراد صحیح در آن مشترک هستند

مسمای نماز چیست؟

پس می توان گفت مسمای صلوة، آن چیزی است که ناهی از فحشاست و آن چیزی است که معراج مؤمن است

مرحوم
آخوند

طرح یک اشکال توسط مرحوم آخوند

امر مرکب نیست: چراکه هر مرکبی را که شما تصویر کنید، گاه فاسد است مثلاً نماز ۴ رکعتی در حال سفر فاسد است و بالعکس

جامع
نمی تواند
امر مرکب باشد

دلیل اول:

محال است عنوانی که از طلب حاصل می شود را در متعلق طلب اخذ کرد

دلیل دوم:

لازمه این سخن، هم معنی بودن صلوة و مطلوب است؛ در حالیکه چنین نیست

دلیل سوم:

بنابر این نظر، در صورت شک در اجزاء و شرائط داریم نمی توانیم براءت جاری کنیم و احتیاط کنیم؛ در حالیکه صحیحی ها در چنین جایی به براءت تمسک می کنند

همان دلیل سوم صورت قبل:

یعنی در این صورت یقین داریم چیزی از ما خواسته شده ولی نمی دانیم کدامین آن را تحصیل می کند، در اینجا باید احتیاط کنیم

احتمال اول:

نمی تواند جامع
عنوان «مطلوب»
باشد

جامع
نمی تواند
امر بسیط باشد

احتمال دوم:

نمی تواند جامع
عنوان ملازم
«مطلوب» باشد